

De plaats van thuishalen

en andere taalvarianten in de klas en op onze school

Kinderen leren het best in de taal waarmee ze opstaan en gaan slapen. Met andere woorden: in hun thuistaal/moedertaal. Dit gegeven staat vaak in contrast met de realiteit van een school. Binnen de schoolcontext komt Nederlands en specifiek de school- of instructietaal het meest aan bod. Deze schooltaal is formeler en abstracter dan de taal die kinderen thuis en in andere niet-schoolse situaties gebruiken. Sommige kinderen, waaronder anderstalige leerlingen, maar ook

Nederlandstalige leerlingen uit een lagere socio-economische klasse, struikelen over deze school- of instructietaal. Kinderen die niet opgroeien in een rijke (Nederlandstalige) taalomgeving hebben het dan ook vaak moeilijk met de taal en meer specifiek met de schooltaal op school. Dit geldt zowel voor de Nederlandstalige alsook voor de anderstalige kinderen.

In 'de Woelmuis' is Nederlands de gemeenschappelijke omgangstaal, de instructietaal en de taal die de leerkrachten hanteren in interactie met de leerlingen en ouders. (indien nodig wordt er met tolken gewerkt). In onze school vinden we het belangrijk dat al onze leerlingen de nodige kennis en taalvaardigheden ontwikkelen die nodig zijn om een succesvolle schoolloopbaan te garanderen. Daarenboven zien we het waarderen en inzetten van de talige diversiteit van onze leerlingen als bron voor leren en samen leven. Bovendien stimuleert het inzetten van talige repertoires in de klas niet alleen de nieuwsgierigheid van leerlingen tegenover andere culturen maar ook hun motivatie om nieuwe talen te leren.

Moeilijk gaat ook

We ontkennen echter niet dat dit een hele uitdaging is. Toch zijn we er van overtuigd dat een open houding gekoppeld aan een krachtige leeromgeving tal van mogelijkheden biedt voor alle leerlingen om zich (talig) te ontwikkelen. Hierbij is het zoeken naar een 'goed' evenwicht tussen het benutten van talige diversiteit en het aanbieden van kwaliteitsvol Nederlandstalig onderwijs, een grote zorg. Het ene hoeft echter het andere niet uit te sluiten.

Alles begint met een grondhouding

Een positieve houding van de leerkrachten ten opzichte van de thuistaal doet wonderen voor het welbevinden van de leerlingen. Dit lijkt eenvoudiger dan het vaak is. Een positieve houding aannemen ten aanzien van talige diversiteit vereist van leerkrachten en van de school een mentaliteitsverandering. Dat vraagt tijd, ondersteuning en professionalisering.

Hoe krijgen thuistalen en andere taalvarianten een plaats in onze klas- en schoolwerking?

Peuters en oudste kleuters

Vanaf de peutergroep is er veel aandacht voor talen-sensibiliserende activiteiten (TS) en functioneel veeltalig leren (FVL) waarbij positief omgegaan met talige diversiteit (TD) centraal staat.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Basisbegrippen leren in NI en thuistalen (bv. kleurenspeel) = TD benutten -> FVL
- Liedjes in alle thuistalen zingen = TD waarderen -> TS
- Vaderdag- en Moederdagversjes in thuistalen vertalen = TD benutten -> FVL
- Kernwoorden bij projecten vertalen door inzetten van ouders als vertaler/tolk = TD benutten/stimuleren -> FVL
- Letterboekje maken waarbij kleuters een voorwerp meebrengen dat begint met de letter van hun naam; ook thuistalen mogen hierbij gebruikt worden TD benutten/stimuleren -> FVL
- Vertalingen inzetten bij kringmomenten (tablet – google translate) TD benutten/stimuleren -> FVL
- Leerlingen iets laten vertalen voor elkaar = TD benutten -> FVL
- Werken met troostwoorden in verschillende thuistalen = TD benutten -> FVL
- Reflecteren over meerdere talen, zoeken naar gelijkenissen en verschillen tussen talen,...
- ...

Het lager onderwijs

Ook in deze groepen is er aandacht voor het inzetten van talen-sensibiliserende activiteiten (TS) en het functioneel veeltalige leren (FVL) waarbij positief wordt omgegaan met talige diversiteit (TD).

Voorbeelden hiervan zijn:

- Liedjes zingen in alle thuistalen = TD waarderen -> TS
- Poëzie in alle talen: leerlingen schrijven poëzie in thuistalen en nonsenstaal = TD zichtbaar maken, stimuleren -> TS & FVL
- Aanwezigheid van woordenboeken in verschillende talen = TD zichtbaar maken en benutten -> TS & FVL
- Na instructie leerlingen de opdracht geven om het aan elkaar uit te leggen, thuistalen mogen hierbij ingezet worden = TD benutten en stimuleren -> FVL
- Leerlingen mogen hun thuistalen inzetten bij o.a. het geven van uitleg bij een projectvoorstelling aan de ouders = TD waarderen, benutten en stimuleren -> TS & FVL
- Huistaken en opdrachten waarbij het inzetten van thuistalen worden gestimuleerd (bv. interview afnemen in andere talen) = TD stimuleren -> FVL
- Nieuwjaarswensen in eigen taal = TD waarderen, benutten -> TS & FVL

- Werken met taalexperten door leerlingen iets laten vertalen indien meer uitleg nodig is = TD benutten-> FVL
- Voorlezen van meertalige (prenten)boeken aan de kleuters = TD waarderen, benutten -> TS & FVL
- Thuis talen inzetten tijdens taalbeschouwende lesactiviteiten, bv. reflecteren over meerdere talen, zoeken naar gelijkenissen en verschillen tussen talen,...
- ...

En wat met het Nederlands thuis en op school?

Thuis

We moedigen enerzijds ouders aan om zo veel mogelijk in interactie te gaan met hun kinderen in hun eigen moedertaal: door vragen te stellen, te vertellen, uitleg te geven, hun doen en handelen te verwoorden. Hoe beter het kind de moedertaal beheerst, hoe makkelijker het wordt om een nieuwe taal te leren. Als kinderen vaardigheden in en kennis hebben van hun moedertaal, is het makkelijker om abstracte begrippen en concepten in een andere taal aan te leren. Het spreken van de moedertaal versterkt daarnaast de band tussen ouders, kind en hun roots. Anderzijds vragen wij hen ook om hun kinderen tijdens vrijetijdsbesteding zoveel mogelijk in contact te brengen met het Nederlands door muziek, TV, bibliotheekbezoek,... en om hun kinderen te laten deelnemen aan de buitenschoolse activiteiten (zoals muziekschool, kunstateliers in 'De Woelmuis'/Brede School, sportactiviteiten, scouts, Fanfare van Komen en Gaan, Gluren bij de burens), om hun kinderen te laten spelen bij vriendjes,...

Op school

Nederlands is de instructietaal en de gemeenschappelijke omgangstaal. Het behalen van de eindtermen Nederlands voor alle kinderen blijft het einddoel zodat kinderen in de toekomst (school – werk) op dit vlak geen kansen ontnomen worden. De doelen die we hierbij nastreven en hoe we dat doen, staan beschreven in het deel 'De kwaliteitscriteria of doelstellingen van ons taalbeleid'. Ook de thuistaal krijgt naargelang de leefgroep van het kind een grote of minder grote plaats op school.

Hoe zien wij het gebruik van het Nederlands en de thuistaal in de verschillende leerjaren?

Peuters en oudste kleuters

- Het gebruik van thuistalen van de kinderen is zowel binnen als buiten de klas toegelaten.
- De leerkrachten voorzien variatie in groepssamenstellingen waardoor er afwisselend homogene en heterogene (taal)groepen worden gevormd.
- De leerkrachten nemen actief deel aan activiteiten van de kleuters om zo alle mogelijke talige interactie tussen de kleuters te stimuleren.
- Oudste kleuters (en jongsten die het aankunnen) worden aangemoedigd om zoveel mogelijk Nederlands te spreken. De leerkracht werkt proactief.

Dit betekent

- o dat hij/zij zo veel mogelijk activiteiten in gemengde (taal)groepen aanspoort of organiseert, zodat op een spontane manier interacties tussen anderstalige en Nederlandstalige kinderen ontstaan. In gemengde groepen spreken we immers de gemeenschappelijke taal, dus Nederlands;
- o dat hij/zij actief controleert en beïnvloedt hoe en wanneer de thuistaal gebruikt wordt. De leerkracht beslist wanneer het voordelig kan zijn om de thuistaal of het Nederlands te gebruiken en waarom. Hij/zij kan het gebruik van de thuistaal goedkeuren en aanmoedigen op uitgekozen momenten en activiteiten, maar ook nagaan wanneer het Nederlands geschikter is;
- o dat de leerkracht de keuzes zoveel mogelijk uitlegt aan de kleuters. Hij zegt bijvoorbeeld dat hij niet wil dat het gebruik van de eigen taal op school tot uitsluiting leidt, dat het gebruiken van het Nederlands ervoor zorgt dat ook andere kinderen gaan deelnemen aan het spel, dat je leert door te luisteren, te spreken, te oefenen. Hij kan dit overbrengen door rollenspel, verhaaltjes, poppenkast, door in te gaan op ervaringen, (bijv. na de gemeenschappelijke activiteiten in de derde leefgroep),...

Voor het lager onderwijs

- Nederlands is zo veel mogelijk de omgangstaal. Ook hier zien we een evolutie van leerjaar tot leerjaar die hand in hand gaat met het zich vlot kunnen uiten in het Nederlands. Als kinderen onvoldoende het Nederlands machtig zijn, kunnen ze zich niet ten volle uiten. En dat is natuurlijk niet de bedoeling. Als ze tijdens een pauze eens willen 'uitratelen', hun emoties uiten, zich luchten in hun thuistaal,... is dat geen probleem.
- We motiveren de kinderen wel om Nederlands te spreken, om met elkaar te spelen. Door het regelmatig voeren van gesprekken met de kinderen over groepsdynamiek, identiteit en taal

kunnen we heel goed aantonen waarom we ‘Nederlands’ als gemeenschappelijke omgangstaal zien en wat de voordelen hiervan zijn.

- Daarnaast hebben we aandacht voor het inzetten van talensensibiliserende activiteiten en het functioneel veeltalige leren (zoals hierboven beschreven).
- De leerkracht controleert en beïnvloedt actief hoe en wanneer de thuistaal gebruikt wordt.
- Hij beslist wanneer het voordelig kan zijn om de thuistaal of het Nederlands te gebruiken en waarom. De leerkracht kan het gebruik van de thuistaal goedkeuren en aanmoedigen op uitgekozen momenten en activiteiten, maar ook aangeven wanneer het Nederlands geschikter is.
- Als schoolteam werken wij aan het insijpelen van een taalattitude:
 - o je toont respect voor de ander en je stelt je open voor de ander door een gemeenschappelijke taal te spreken, zodat iedereen elkaar begrijpt, zodat niemand zich uitgesloten voelt;
 - o door Nederlands te spreken kan je je vriendenkring verruimen aangezien alle kinderen kunnen aansluiten bij het spel/gesprek/...;
 - o beseffen dat je leert door te luisteren, te spreken, te oefenen.

De leerkracht kan dit overbrengen - naargelang de leeftijd van de kinderen - door rollenspel, poppenkast, verhalen, stellingenspel, door in te gaan op ervaringen, door het waarom te verwoorden (zingeving): Nederlands is de taal die we nodig hebben bij projecten, bij kringen, actualiteit, bij het lezen, schrijven en rekenen.

Tot slot

Een positieve houding ten aanzien van omgaan met talige diversiteit heeft slechts effect wanneer het gedragen wordt door het hele team, de ouders en de leerlingen.

Hoe maken we hier werk van?

1. Niveau van het team – beleid

Het team voorziet verschillende personeelsvergaderingen en vormingen waarbij men nadenkt over en beslist tot:

- o een door iedereen gedragen en onderbouwde visie ten aanzien van het omgaan met talige diversiteit,
- o een praktijkgerichte aanpak voor de klas- en de schoolwerking.

2. Niveau van de leerlingen

Zie voorbeelden die hierboven beschreven staan.

Op de gemeenschappelijke informatievergadering, met als agendapunt “De plaats van de thuistaal en het Nederlands op school” geven we de afspraken door en dit via diverse werkvormen naargelang de leeftijd van de kinderen.

3. Niveau van de ouders

De visie van de school betreffende ‘De plaats van de thuistaal en het Nederlands op school’ brengen we op een gemeenschappelijke informatievergadering, waarvoor we alle ouders persoonlijk uitnodigen en waar ouders terecht kunnen voor hun vragen.

De informatie wordt nadien gecommuniceerd via verschillende kanalen: de koffieklets, de klasvergaderingen, de website, een nieuwsbrief, tijdens huisbezoeken waarbij we vragen/waarden dat beide ouders aanwezig zijn, oudercontacten, bespreking van de verslagen,...

Bronnen

Gebaseerd op de visietekst van een school. Deze visietekst is tot stand gekomen onder begeleiding van V. Verley tijdens het Validivproject.

- Van Avermaet., P. & Slembrouck., S. (2014) *In een taalbad verzuip je*. Artikel verschenen in De Standaard. Taalkunde - Steunpunt Diversiteit & Leren & Taalkunde UGent. [Het volledige artikel](#) kan je terugvinden op de website van het Steunpunt Diversiteit & Leren.
- www.meertaligheid.be
- Van den Branden, K. (2010). *Handboek taalbeleid basisonderwijs*. Leven/Den Haag: Acco.